

TRADITII SI SUPERSTITII DE BOBOTEAZA.

Boboteaza sau Botezul Domnului, sarbatoarea din 6 ianuarie cunoscuta si sub denumirile “Aratarea Domnului” sau “Epifania”, si ziua Sfantului Ioan, din 7 ianuarie, marcheaza sfarsitul sarbatorilor dedicate Nasterii lui Iisus Hristos.

SEMNIFICATIE SI ISTORIC

Boboteaza face parte din suita celor 12 sarbatori crestine importante si este menita sa reaminteasca cele petrecute la apa Iordanului, inainte ca Iisus sa paseasca in viata publica, de aceea Biserica mai numeste Boboteaza si “Aratarea Domnului”, “Dumnezeiasca Aratare” sau “Epifania”, aceasta din urma denumire provenind din limba greaca si inseamnand “aratare”, “descoperire”, “revelare”. De fapt, Boboteaza inseamna innoirea omului crestin.

Dupa mersul cu Ajunul de Craciun, cu uratul de Anul Nou, copiii mergeau cu “Chiralesa” de Boboteaza, dar in unele locuri se mai mergea cu uratul de Sfantul Ioan, fiind vizati doar cei care purtau numele Sfantului.

La Sfantul Ioan se incheie sarbatorile de iarna, iar oamenii isi intra in ritmul normal al lucrurilor. In Rasarit, pana in a doua jumatate a secolului al IV-lea, Nasterea Domnului era cinstita in aceeasi zi cu Botezul, la 6 ianuarie. Boboteaza (6 ianuarie) si Sfantul Ioan (7 ianuarie) aproape ca formeaza una si aceeasi sarbatoare.

Ajunul, adica ziua de 5 ianuarie, este zi de post negru, la fel ca Ajunul Craciunului sau Vinerea Mare dinaintea Pastilor. Tot in Ajunul Bobotezei, preotii merg la casele credinciosilor pentru a le aduce, prin stropirea cu apa sfinstita, binecuvantarea Sfintei Treimi.

Credinciosii si preotii considera ca apa de la Boboteaza are o putere deosebita, pentru ca a fost sfintita printr-o indoita chemare a Sfantului Duh, iar sfintirea are loc chiar in ziua in care Mantuitorul s-a botezat in apele Iordanului.

Apa sfintita la biserica in aceasta zi si luata de credinciosi nu se strica niciodata. Prin agheasma se intelege atat apa sfintita, cat si slujba pentru sfintirea ei. Agheasma mare se savarseste numai de Boboteaza, spre deosebire de Sfintirea cea mica a apei, care are loc in biserica in prima zi a fiecărei luni, iar in case, la sfestanie. Totodata, Agheasma mare se poate bea doar timp de opt zile, intre 6 si 14 ianuarie, altfel este necesara aprobarea preotului duhovnic spre a fi folosita.

La Boboteaza se sfintesc toate apele, iar preotul se duce la o apa in care arunca o cruce. Mai multi barbati se arunca in apa ca sa o aduca inapoi, iar cel care va scoate crucea din apa va avea noroc tot anul.

Sarbatoarea Bobotezei este cunoscuta atat in Biserica Ortodoxa, cat si in Biserica Romano-Catolica. Botezul Domnului este amintit inca din secolul al II-lea d.Hr de Sfantul Clement Alexandrinul si in secolul al III-lea de Sfantul Grigorie Taumaturgul.

Incepand cu secolul al IV-lea, cuvantari dedicate acestei sarbatori gasim atat la parintii rasariteni, cat si la cei din Apus. De Biserica apuseana, Boboteaza a fost adoptata in secolul al IV-lea, fiind cunoscuta si ca "Sarbatoarea celor trei magi". Tot atunci au fost despartite cele doua mari sarbatori: 25 decembrie fiind data stabilita pentru praznuirea Nasterii Domnului, ca in Apus, si 6 ianuarie pentru Boboteaza.

Catolicii celebreaza pe 6 ianuarie Epifania, care simbolizeaza anuntarea nasterii lui Hristos regilor magi, care au venit sa-l vada pe pruncul abia nascut, aducandu-i daruri, aur, smirna si tamaie.

Ortodocsii praznuiesc botezul Mantuitorului in apele Iordanului de catre Sfantul Ioan Botezatorul. Potrivit scrierilor, in aceasta perioada, in pustiul Iordanului isi incepuse activitatea profetica Ioan Botezatorul. Prin invatatura sa, acesta ajunsese sa uimeasca si sa atraga multi oameni. Desi invataturile sale erau inscise in Legea lui Moise, Ioan Botezatorul venea cu ceva nou: curajul sa le spuna pe fata si sa le reaminteasca permanent oamenilor ca "s-a apropiat imparatia cerurilor".

Cand Mantuitorul a aparut pe malul Iordanului, Sfantul Ioan Botezatorul, luminat de Duhul Sfânt, l-a recunoscut si l-a aratat multimilor. Momentul in care Mantuitorul Iisus Hristos a primit botezul este consemnat de toti cei patru evanghelisti.

Evanghelistul Matei spune ca Iisus a venit din Galileea la raul Iordan, unde boteza Ioan Botezatorul, cerand sa fie si el botezat. Ioan i-a spus: *"Eu am trebuinta sa fiu botezat de tine si tu vii la mine"*, iar la raspunsul lui Iisus ca asa se cuvine, acesta a fost botezat in cele din urma de catre Ioan.

Boboteaza este o manifestare a celor trei elemente ale Treimii: Fiul este botezat in Iordan de catre Ioan, Sfantul Duh se coboara asupra lui Iisus in chip de porumbel, iar Tatal din cer il declara ca fiind Fiul Sau.

Locul real al Botezului Mantuitorului este in Iordania. Totusi, pe malul israelian al Iordanului a fost amenajat un spatiu unde crestinii imbracati in camasi albe lungi, numite "crijme" intra in rau.

Orice pelerinaj facut in Tara Sfanta are un loc de oprire la raul Iordan, care izvoraste din Muntii Libanului, apoi traverseaza Marea Galileii si dupa un lung si sinuos traseu se varsa in Marea Moarta. Unii preoti ii cufunda de trei ori in apa Iordanului pe credinciosii adulti, repetand intr-un fel botezul. Preotii ortodocsi romani spun ca botezul este unic, de aceea binecuvanteaza pelerinii stropindu-i cu apa din Iordan.

Aceste ritualuri pot fi vazute in tot anul pe durata pelerinajelor, fara legatura cu Boboteaza. Biserica Ortodoxa din Ierusalim sau Patriarhia Ortodoxa Greaca a Ierusalimului nu a adoptat calendarul bisericesc indreptat (calendarul gregorian) si, impreuna cu Patriarhia Rusa, Patriarhia Georgiei, Patriarhia Sarba si Sfantul Munte Athos, precum si cu credinciosii romani din Basarabia, sarbatoresc dupa calendarul neindreptat (calendarul iulian), adica la o diferenta de 13 zile.

In Ajunul Bobotezei, credinciosii ortodocsi se aduna la raul Iordanului, la locul Botezului Domnului. Slujba Aghesmei celei Mari este savarsita de Sanctitatea Sa Teofil al III-lea, patriarhul Ierusalimului si al intregii Palestine, in fruntea unui sobor de arhierei si preoti.

Unii pelerini credinciosi spun ca in timpul slujbei de Boboteaza, pentru cateva clipe, apele Iordanului curg in sens invers. Desi afara este destul de frig in ianuarie, multi dintre credinciosi intra in raul Iordan in camasile albe lungi, pe care apoi le pastreaza cu grija pentru a fi imbracati cu ele in ziua inmormantarii. Inainte de a pleca de langa rau, pelerinii iau aminire o sticla cu apa din Iordan, rugandu-se sa le fie tamaduite suferintele.

Dupa Boboteaza, este cinstit Sfantul Ioan, numit si "Inaintemergatorul", pentru ca a anuntat venirea lui Hristos. Parintii lui, preotul Zaharia si Elisabeta, erau rude cu parintii Fecioarei Maria, Ioachim si Ana. In timp ce Zaharia slujea la templu in Ierusalim, i-a vestit Arhanghelul Gavriil ca Elisabeta va naste un fiu la batranete si se va chema Ioan. Pentru ca Zaharia s-a indoit de aceasta veste, a ramas mut pana ce Elisabeta a nascut.

Sfantul Ioan Botezatorul a inceput sa predice in al 15-lea an al domniei Cezarului Tiberiu, pe cand Pontiu Pilat era procuratorul Iudeii. El a avut menirea de a pregati poporul pentru primirea lui Mesia, de a-l descoperi pe acesta si a-l face cunoscut lui Israel. Mesajul principal pe care el il transmitea era: "*Pocaiti-va, ca s-a apropiat imparatia cerurilor!*".

Ioan I-a muștră pe Irod Antipa, fiul regelui Iudeei Irod cel Mare, pentru traiul lui nelegiuit cu Irodiada, care era sotia fratelui sau. In ura ei, Irodiada a sfatuit-o pe Salomeea, fiica ei, care dansase si placuse oaspetilor si indeosebi lui Irod, la un ospat de ziua lui, sa ceara de la acesta capul lui Ioan Botezatorul ca rasplata. Sarbatorile inchinate Sfantului Ioan Botezatorul mai includ zamislirea (23 septembrie), nasterea (24 iunie) si taierea capului (29 august).

TRADITII, OBICEIURI SI SUPERSTITII DE BOBOTEAZA

Sarbatoarea Botezului Domnului cuprinde, pe langa sfantirea apei, o serie de obiceiuri populare, printre care spectaculoasa intrecere inot a barbatilor pentru a scoate din apa o cruce aruncata de preot si cel practicat de fete, care pun busuioc sub perna pentru a-si visa alesul.

Botezul Domnului sau Boboteaza din 6 ianuarie, alaturi de ziua Sfantului Prooroc Ioan Botezatorul si Inaintemergatorul Domnului, praznuita in 7 ianuarie, marcheaza sfarsitul sarbatorilor de iarna si, totodata, al celor dedicate nasterii lui Iisus Hristos. Boboteaza este una dintre cele mai importante sarbatori, atat pentru crestinii ortodocsi, cat si pentru cei catolici.

La romani, ziua de Boboteaza cuprinde motive specifice sarbatorilor de Craciun. Astfel, in unele zone se colinda, se fac si se prind farmecele si descantecele, se afla ursitul, se fac prorociri despre noul an.

La Boboteaza se sfantesc toate apele, iar preotul se duce la o apa unde va arunca o cruce. Mai multi barbati se arunca in apa ca sa o aduca inapoi, iar cel care reuseste sa ajunga primul la ea primeste binecuvantarea preotului si se considera ca va avea noroc tot anul.

In vechime, cel care gasea primul crucea si o aducea la mal primea si daruri de la domnitorul tarii si era tinut la mare cinste de catre ceilalti.

Iordanitul femeilor este un alt obicei. In trecut, in satele din nordul tarii, femeile se adunau in grupuri mari acasa la cineva si duceau alimente si bautura. Dupa ce serveau masa, ele cantau si jucau toata noaptea. Dimineata ieseau pe strada si luau pe sus barbatii care apareau intamplator pe drum, ii luau cu forta la rau, amenintandu-i cu aruncatul in apa. In unele regiuni avea loc integrarea tinerelor neveste in comunitatea femeilor casatorite prin udarea cu apa din fantana sau dintr-un rau.

Se spune ca, in noaptea de Boboteaza, tineretele fete isi viseaza ursitul. Ele isi leaga pe inelar un fir rosu de matase si o ramurica de busuioc, pe care o pun sub perna.

Fetele care cad pe gheata in ziua de Boboteaza pot fi sigure ca se vor marita in acel an, spune traditia populara.

De asemenea, potrivit traditiei, in ajunul Bobotezei, in casele romanilor se pregateste o masa asemanatoare cu cea din Ajunul Craciunului. Astfel, sub fata de masa se pune fan sau otava, iar pe fiecare colt al acesteia se pune cate un bulgare de sare. Apoi, pe masa se asaza 12 feluri de mancare: coliva, bob fiert, fiertura de prune sau perje afumate, sarmale umplute cu crupe, bors de "burechiuse" sau "urechiusele babei" (fasole alba cu coltunasi umpluti cu ciuperci), bors de peste, peste prajit, placinte de post umplute cu tocatura de varza acra, placinte cu mac. Nimeni nu se atinge de bucate pana nu soseste preotul cu Iordanul sau Chiralesa, pentru a sfinti masa.

"Chiralesa" provine din neo-greaca si inseamna "Doamne, miluieste!". Exista credinta ca, strigand "Chiralesa", oamenii capata putere, toate relele fug si anul va fi curat pana la Sfantul Andrei (30 noiembrie).

Dupa sfintirea alimentelor, o parte din mancare se da animalelor din gospodarie, pentru a fi fertile si protejate de boli. Se crede ca, daca in dimineata Ajunului de Boboteaza, pomii sunt incarcati cu promoroaca, acestia vor avea rod bogat.

De asemenea, se crede ca animalele din grajd vorbesc la miezul noptii dinspre ziua de Boboteaza despre locurile unde sunt ascunse comorile.

Traditia mai spune ca la Boboteaza nu se spala rufe. In aceasta zi sunt interzise certurile in casa si nu se da nimic cu imprumut.

De Sfantul Ioan Botezatorul (7 ianuarie) exista un alt obicei, numit "Udatul Ionilor", intalnit mai ales in Transilvania si Bucovina.

In Bucovina, la portile tuturor care au acest nume se pune un brad impodobit, iar acestia dau o petrecere cu lautari. Mai mult, in Transilvania cei care au acest nume sunt purtati cu mare alai prin sat pana la rau, unde sunt botezati sau purificati.

Catolicii celebreaza pe 6 ianuarie Epifania, care simbolizeaza anuntarea nasterii lui Hristos regelor magi, care au venit sa-l vada pe pruncul abia nascut, aducandu-i daruri, aur, smirna si tamaie.

In Franta, cu aceasta ocazie se serveste un fel de placinta numita "la galette des rois", care pe vremuri era impartita in tot atatea felii cati comeseni erau, plus una. Felia suplimentara, denumita "a Bunului Dumnezeu" sau "a Fecioarei", era oferita primului sarac care aparea in fata familiei.

Un obicei actual consta in ascunderea unei figurine, reprezentand un rege mag, in interiorul placintei, iar cel dintre meseni care va descoperi figurina in portia sa va fi regele zilei.

In Belgia si in Olanda exista, de asemenea, traditia prepararii unui desert cu crema de migdale, similar celui pregatit in Franta. Cel mai tanar dintre membrii familiei se ascunde sub masa pentru a alege feliile pentru fiecare, iar cel desemnat regele zilei isi alege o regina. In timpul acestei zile, copiii strabat strazile intonand cantecul stelei si intra in case pentru a primi mandarine si bomboane, traditie pe cale de disparitie in Belgia, dar pastrata inca in regiunile de provincie flamande.

In Spania sau in unele regiuni din Italia, copiii asteapta cadouri de la regii magi pe 6 ianuarie, zi dedicata petrecerii.